

Oponentský posudek diplomové práce Lenky Mallé Frazémy v učebnicích českého jazyka pro základní školy

Z celé diplomové práce je patrné zaujetí autorky pro zvolené téma a důkladnost a preciznost, které uplatnila při studiu pramenů.

Na s. 9 zdůvodňuje diplomantka analýzu čítanek mezipředmětovými vztahy, nejde však o propojenost mezi jednotlivými předměty, ale o propojenost mezi jednotlivými složkami předmětu český jazyk a literatura, tedy o vztahy mezisložkové.

V prvních kapitolách autorka vymezuje lexikologii, frazeologii, idiomatiku i další související pojmy. Velkou pozornost věnuje srovnání pojmů frazém a idiom. V této části diplomové práce autorka prokázala, že se velmi dobře seznámila s odbornou literaturou. V textu však nejsou odlišeny parafráze od doslovných citátů. Není např. od okolního textu jako citát výrazně odlišena tato doslovně citovaná pasáž na s. 23: „*Co se pod takovou definicí nevejde, se pak obvykle za frazém/idiom nepovažuje. Příslušný autor se pak ovšem již nenamáhá s vysvětlením, kam takové reziduum vlastně zařazuje (tj. do pravidelného jazyka, nebo nějaké předpokládané další, tj. třetí oblasti apod.)*.“

Vzhledem k tématu diplomové práce je velmi důležitá kapitola Frazeologie z hlediska didaktického. I v této kapitole a kapitole následující diplomantka prokázala velmi dobrou znalost odborné literatury, včetně článků týkajících se frazeologie v časopise Český jazyk a literatura.

Autorka podrobila analýze učebnice pro 7. ročník základní školy. Již v teoretické části zjistila, jak problematické je vymezení pojmů frazém a idiom. Autorka se kriticky vyjadřuje k užití pojmu obrazné vyjádření ve smyslu frazém. Při obhajobě by měla tento svůj kritický přístup ještě blíže vysvětlit a uvést svůj návrh řešení, jak s pojmy z oblasti frazeologie v učebnicích pracovat. Diplomantka by při obhajobě měla rovněž vysvětlit velmi nepřesné vyjádření ze s. 70, že „*pojmem obrazné vyjádření lze pojmenovat i slovní spojení nefrazeologická. Naproti tomu obrazné vyjádření nemusí vždy splňovat kritéria shodná s kritérii frazému*“.

Diplomantka uvádí na s. 73 chybně jméno autorky učebnice Český jazyk pro 7. ročník základní školy a nižší ročníky osmiletých gymnázií (správně Naděžda Kvítková a kol.). Autorka by při obhajobě měla vysvětlit tvrzení ze s. 73 „*nepřesné je z hlediska systému českého jazyka zařazení pranostik jako sousloví s obrazným významem*“.

Formulační nepřesností je vyjádření na s. 58, že „*...žáci mají tvořit rčení, ve kterých jsou obsaženy různé části lidského těla*“. Žáci rčení netvoří, nýbrž hledají rčení v jazyce existující, nikoli však taková, ve kterých jsou obsaženy různé části lidského těla, ale ve kterých jsou obsaženy názvy různých částí lidského těla.

Autorka se kriticky vyjadřuje k úkolu z učebnice založenému na tom, že žáci mají vyjádřit přirovnáními nebo rčeními, že je někdo zdravý, chytrý, hloupý. Jako argument uvádí, že je nepřijatelné, aby žáci vyjadřovali i přirovnání, která jim nebyla v učebnici, dokonce ani v pracovním sešitě teoreticky vysvětlena. S touto námitkou nelze souhlasit.

Interpretace výsledků výzkumu není provedena z hlediska kvantitativního důsledně. U některých úkolů je uvedeno procentuální vyjádření správných odpovědí, u jiných toto vyjádření chybí. Výsledky řešení jednotlivých úkolů pak jsou obtížně srovnatelné a interpretace méně přehledná. Z formulace „*význam frazému nosit dříví do lesa vysvětlilo*

celkem 43 % respondentů“ (s. 78) není zřetelné, zda pouze tito respondenti odpověděli, či zda jde o počet těch, jejichž vysvětlení bylo správné. Pokud diplomantka v dotazníku zadá úkol, aby k zadanému frazému „*jdí do horoucích pekel*“ uvedli synonymní frazém, je třeba počítat s tím, že žáci mohou uvést i frazeologismy velmi expresivní. Postesknutí si, že „*žák si pravděpodobně neuvědomil jeho nevhodnost*“ není na místě.

Diplomovou práci vhodně doplňuje kapitola Návrhy vlastních cvičení. V aktivitě *Skřítek Neposeda pomíchal frazémy* je v zadání, aby žáci rozlišili rčení, pranostiky, přísloví a přirovnání. Při obhajobě by autorka měla vysvětlit, jak vést žáky k pochopení rozdílu mezi rčením a příslovím. V této části diplomové práce autorka projevila značnou míru tvůrčího přístupu.

V nesouladu s principem objektivity vědecko-naučného stylu jsou některé stylizace, např. „já osobně“, „dle mého názoru“ (s. 30), „*domnívám se, že...*“ (s. 36), „*troufám si tvrdit...*“ (s. 37), „*doufejme*“ (s. 65). Odbornému stylu také neodpovídají některé další stylizace, např. na s. 60: „*Po otevření čítanky 6 jsme příjemně překvapeni přítomností frazeologických úkolů. Proč jsme překvapeni?*“ S. 62: „*Očekáváte-li v tomto dílu učebnice ještě větší množství frazeologických úkolů, než tomu bylo v ostatních čítankách, budete zklamáni.*“

Také jiné stylizace jsou méně zdařilé, např. „...*frazémy a idiomy představují v jazyce nepostradatelnou roli*“ (s. 31). „*Proto bychom očekávali absenci této látky v čítance 6 vzhledem k jejímu komplexnímu neprobrání v mluvnici, což se nepotvrdilo.*“

Autorka střídá autorský plurál s tvary slovesnými tvary 1. osoby singuláru. Také v dotazníku zadaném žákům dochází v jednotlivých úkolech k střídání plurálu a singuláru: *Vyložte význam frazémů (rčení). Dokonči neúplný frazém (rčení).*

V diplomové práci jsou formální nedostatky. Nestandardně velký je levý okraj stránek, nestandardní je vynechaný řádek mezi odstavci a současně jejich odsazení.

Chybějící čárka za titulem za jménem v poděkování.

S. 9 – gramatická chyba: „*Výstupem této práce je několik cvičení, které jsme sami navrhli.*“

S. 32 – chybějící čárka: „*Vnitřní stavba frazémů je natolik uzavřená, že je nemožné frazémy rozkládat, ani sémanticky ani syntakticko-formálně.*“

S. 42 – nadbytečná čárka: „*Výsledky výzkumu nutí k zamyšlení, zda ve výuce mateřského jazyka není potřeba klást větší důraz na sémantiku jazyka, než na výcvik gramatiky mateřského jazyka.*“

S. 60 – nevhodná stylizace a nadbytečná čárka: „*Navzdory k úvodní poznámce ohledně nedostatečného množství frazeologických cvičení v tomto pracovním sešitě, musíme vyzdvihnout snahu kolektivu autorů zařadit úkol spojující v sobě dvě činnosti žáků.*“

S. 64 – chybějící čárka: „...*tudíž nedává na odiv svoji moudrost ale naopak hloupost.*“

S. 67 – nadbytečná čárka: „*Domníváme se, že namísto frazémů s totožným významem, je vhodnější zařadit do tohoto cvičení frazémy s jiným významem...*“

Diplomovou práci považuji celkově za zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji klasifikaci velmi dobře.

Plzeň 21. 8. 2016

PaedDr. Jana Vejvodová, CSc.,
oponentka diplomové práce